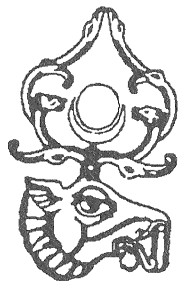

RUSZOLY JÓZSEF

Európa alkotmánytörténete

*Előadások és tanulmányok középkori és újkori
intézményekről*

PÜSKI
Budapest, 2005

TARTALOM

I.

Előadások

Nyugat- és Közép-Európa intézménytörténetileg meghatározó államainak alkotmányfejlődéséről

Francia

A folytonosság: a belső fejlődés és a külső hatások	14
Germania	15
A két frank törzs és birodalma	20
A társadalomról	21
A király és környezete	22
Hercegségek, grófságok, örgrófságok	28
A frank egyházszervezet	31
Pater Europae	34
Verdun	36

Franciaország a középkorban (11–15. század)

A tartományurak Franciaországa	40
A tartományuraságok fölszámolása, betagolása	43
Az egyházszervezet	44
A király	46
A királyi udvar (curia regis)	48
A helyi szervek	50
A rendiség	52
A párizsi parlament előzményeivel	58
Pénzügyi (gazdasági) igazgatás	63
A hadügyek	64
Kitekintés: a középkori francia büntető- és perjogról	65

Franciaország a koraujkorban (16–18. század)

A király.....	66
A katolikus egyház.....	67
A református egyház.....	68
A régi és új főtisztviselők.....	69
A királyi tanács (államtanács) és önállósult tanácsai. Az államminiszterek.....	70
A pénzügyi-gazdasági igazgatás.....	72
A katonaság és a haditengerészet.....	73
A bírósági szervezet alapvonásai.....	74
A parlamentek.....	76
A rendiség.....	78
Az intendatúrák (felügyelőségek).....	86

Németország a középkorban (10–15. század)

Regnum és imperium.....	89
Hűbériség az államéletben. A hadipajzs-rendszer.....	91
Az egyházi javadalmak betöltése. Az egyházszervezet módosulásai.....	95
A rendiség kezdetei. A birodalmi fejedelmek és a választófejedelmek; az urak és a lovagság.....	98
A városok és a falvak.....	104
A király.....	110
Az udvar.....	116
Az ország tagozódása. A grófságok sorsa.....	117
A birodalmi szintű (császári-királyi) bírászkodás és orgánumai.....	120
A tartományuraságok alakváltozása („Land und Herrschaft”; Landeshoheit).....	124
Kitekintés: a középkori német büntetőjogról.....	129

Németország a koraujkorban (1495–1806)

A birodalmi reform a 15–16. században.....	131
A reformáció és az ellenreformáció.....	134
Kálvin János tanításai az alkotmányról.....	141
A birodalmi rendek, a birodalmi gyűlés és a birodalmi kerületek az újkorban.....	143
A császár és kormányzókelei.....	151
A birodalmi pénz- és gazdasági ügyek.....	154
A birodalmi hadszervezet.....	158
A területiális államok intézményeiről.....	160
Brandenburg-Poroszország.....	163
Ausztria (az osztrák örökös tartományok).....	166

Anglia a normann hódítás előtt

A fejlődéstörténet fő vonalakban.....	172
A király és környezete.....	175
Az angolszász királyság alegységei (grófság, század, tized; város, falu).....	176

A feudális Anglia (1066–1265)

Hódító Vilmostól Simon de Montfortig.....	179
A király és udvara. A kincstár.....	185
A grófság.....	189
A város.....	192
Új elemek a bírósági szervezetben és eljárásban.....	193
Az egyház.....	194

Anglia a rendiség kibontakozásának korában (1265–1485)

A királyi és rendi dualizmus társadalmi alapjai.....	196
A király.....	198
A parlament.....	199
A királyi tanács.....	204
A grófság.....	207
Faluközösség és egyházközség.....	209
A városok.....	210
A bírósági szervezethez.....	211
A hadügyről.....	213
A pénzügyekről.....	213
Az egyház.....	214
Kitekintés: a középkori angol büntető és perjogról.....	217

Anglia az abszolút monarchiától az alkotmányos monarchiáig (1485–1714)

Alkotmánytörténeti áttekintés.....	219
A király.....	226
A parlament.....	227
A központi királyi igazgatás: az államtanács és szervei.....	230
A grófság, benne város és a falu.....	234
A személyes jogvédelem a jogszolgáltatásban és a bírói függetlenség.....	237
A hadügyről (hadsereg és flotta).....	239
A pénzügyekről.....	242
Az állam és az egyház.....	243
Az angol reformációról.....	244
A vallás- és lelkiismereti szabadság.....	244
Az egyházi és a világi bíraskodás.....	245

A brit parlamentáris monarchia kiépülése (1714–1911)

A parlamentáris kormányformáról.....	246
A király és a kormányzervek.....	247
A parlamenti reformok.....	250

Franciaország alkotmányfejlődése a polgári korban a harmadik köztársaság megszűnéséig (1789–1940)

Az alkotmányos királyság (1789–1792).....	261
Az első köztársaság és az első császárság (1792–1815).....	273
Kitekintés: a francia szakjogok kodifikációja a forradalom és a császárság korában.....	282
A parlamentáris királyság (1814–1848).....	286
A második köztársaság és a második császárság (1848–1870).....	290
A harmadik, a parlamentáris köztársaság (1870–1940).....	294

Belgium „mintaalkotmánya” (1831)

Az alkotmány jelentőségéről – előljáróban.....	300
Az alkotmánytörténeti előzmények.....	300
Az alkotmány alapintézményei.....	303

A német alkotmányfejlődés (1806–1933)

A Rajnai Szövetség (1806–1813).....	312
A Német Szövetség 1848-ig.....	313
A tagállami reformok főbb vívmányai (1806–1848).....	319
A német alkotmányozó nemzetgyűlés Frankfurtban 1848/49.....	324
A porosz alkotmányfejlődés (1848–1866).....	331
Az Erfurti Uniótól a Német Szövetség megszűntéig (1849–1866).....	337
Az Északnémet Szövetség (1866–1870).....	340
A Német Birodalom (1871–1918).....	342
A forradalom és a weimari alkotmány (1918–1933).....	366

Az Osztrák Császárság alkotmányfejlődése (1804–1819)

A forradalom előtti időszak. A későabszolutisztikus monarchia (1804–1848).....	378
A forradalomtól a kiegyezésig (1848–1867).....	383
A dualizmus korának osztrák alkotmányos alapintézményei (1867–1918).....	391
A Monarchia fölbomlása (1918–1920).....	395
<i>A fölhasznált irodalomból.....</i>	<i>397</i>

II.
Tanulmányok
Európa alkotmánytörténetéhez, kitekintéssel
az Észak-amerikai Egyesült Államokra

A választási bírászkodás Európában.....	401
<i>I. Anglia</i>	
1. § A parlamenti választási bírászkodás kialakulása és fejlődése 1868-ig.....	402
2. §. A választási bírászkodás átruházása rendes bíróságra.....	411
<i>II. Franciaország</i>	
1. § A meghatalmazások felülvizsgálata az États Généraux-ban (1302–1614).....	417
2. §.A francia törvényhozó testületek mandátumigazolási rendszerének létrejötte 1789-ben.....	418
3. §. A francia törvényhozó testületek mandátumigazolása 1789 után.....	421
<i>III. Németország</i>	
1. §. A meghatalmazások legitimációja a feudális Reichstagban.....	430
2. §. A mandátumigazolás polgári alkotmányos rendszerének térnyerése.....	431
3. §. A választási bírászkodás a Német Birodalomban 1918-ig.....	434
4. §. A választási bírászkodás a Weimari Köztársaságban.....	439!
<i>IV. Más országok</i>	
1. §. A francia mandátumigazolási rendszer átvétele Európa más államaiban. A további fejlődés útja.....	441
2. §. A választási bírászkodás svéd rendszere.....	444
<i>Bibliográfia</i>	445
A német tartományi rendi képviselő történetéből.....	449
A rendi képviselő és népképviselő között.....	467
„Elszórtam a külföldről hozott minden szabad intézetek magvait”. Böloni Farkas Sándor a napnyugati alkotmányokról.....	485
A választójog a munkásmozgalom programjaiban a 20. század elejéig, különös tekintettel Magyarországra.....	510
„Az új orosz alkotmány” (1918).....	526
A II. részben közölt tanulmányokhoz.....	534

<i>Utószó</i>	353
Az egyetemes alkotmány és jogtörténet hazai irodalmából (Tájékoztató könyvészet)	537
<i>Névmutató</i>	539
<i>Inhalt</i>	351